

IKŠĶILES BRĪVĀS SKOLAS NOMETNE

99 PIEDZĪVOJUMI DABĀ: MEŽS

PIEDĀVĀ:

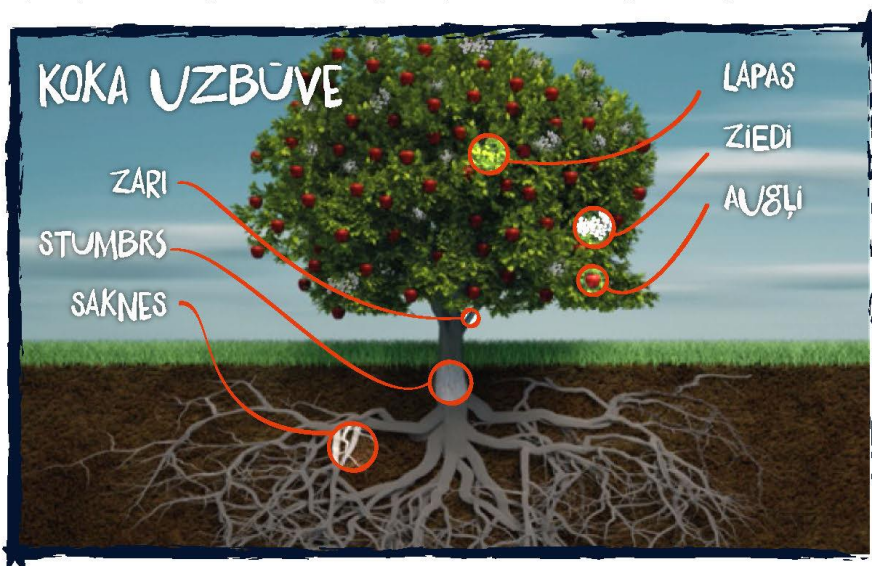
- PIEDALIES NOMETNĒ
- CĪTĪGI LASI PLAKĀTUS
- IEĢAUMĒ FAKTUS
- PIERĀDĪ, KA ESI GUDRS, VĒL GUDRĀKS!

PIEKTDIEN, 14. AUGUSTĀ

★ TĀPAT KĀ DZĪVĒIEKI UN CITI AUGI, ARĪ KOKI IR DZĪVAS BŪTNES

Tie ņem barību, aug, veidojas un agrāk vai vēlāk mirst. Atšķirībā no dzīvniekiem un citiem augiem kokus cilvēks izmanto ne tikai barības vielām, bet no tiem iegūst arī koksnī māju un daudzu citu apkārtnes priekšmetu izgatavošanai. Būvniecībā parasti izmanto priedes, egles, ozola, oša un gobas koksnī. Savukārt malku iegūst no bērza, apses, priedes un egles. Koks ir vienīgais izejmateriāls, kurš aug atkal no jauna.

MEŽA TERMINI

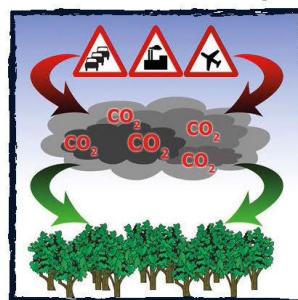
Koksne — koka stumbra un zaru daļa, kas atrodas zem mizas un ko izmanto būvniecībā un koka priekšmetu izgatavošanā

CO₂ — ogļskābā gāze, kas rodas no mašīnām, rūpnīcām un vulkāniem.

O₂ — skābeklis, ko ražo koki un cilvēki elpo.

Koks pārtiek no Saules gaismas, ūdens un ogļskābās gāzes (CO₂). Ogļskābā gāze rodas no mašīnām, rūpnīcām un vulkāniem, un lielā daudzumā tā ir kaitīga cilvēkam un planētai.

Koki CO₂ pārvērš vērtīgajā skābeklī (O₂), ko cilvēks elpo. Pieaudzis koks dienā var nodrošināt ar skābekli pat 10–20 cilvēku. Tāpēc kokus mēdz dēvēt par „planētas plaušām”.

DIŽKOKI

Latviju mēdz dēvēt par dižkoku zemi. Par dižkokiem sauc sevišķi vecus un resnus kokus, kam ir liela vēsturiska vērtība.

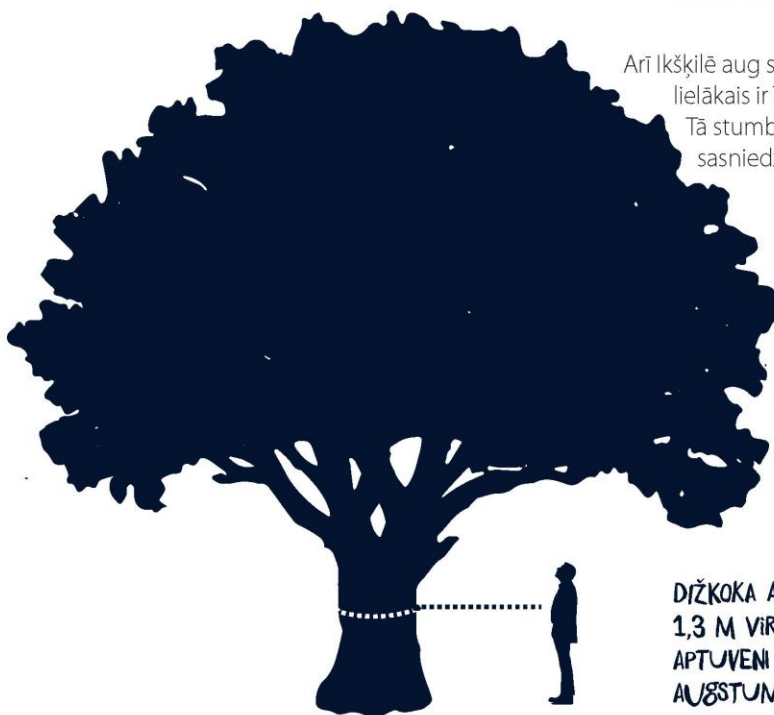
Dižkoka apkārtmēru mēra 1,3 m virs zemes jeb aptuveni cilvēka krūšu augstumā.

Vislabākais laiks dižkoku meklēšanai un mērīšanai ir pavasaris, pirms lapu plaukšanas.

Šobrīd par resnāko koku Latvijā atzīts Kaives Senču ozols, kura apkārtmērs sasniedz 10,3 m, bet augstums — 19 m.

Arī Ikšķilē aug savi dižkoki. No tiem lielākais ir Turbu ozols Turkalnē. Tā stumbra apkārtmērs sasniedz 7 m.

DIŽKOKA APKĀRTMĒRU MĒRA
1,3 M VIRS ZEMES JEB
APTUVENI CILVĒKA KRŪŠU
AUGSTUMĀ.

★ MEŽU VEIDOŠANĀS PĒC LEDUS LAIKMETA

Kad ledus atkāpās, tā vietā sāka augt koki. Pirmie parādījās salcietīgie koki, kā bērzs un priele. Tiem sekoja koki, kuriem labāk patīk siltāks klimats, kā lazda, goba, ozols, liepa un alksnis, lai veidotu lapu koku mežus. Vēlāk no ziemeļiem parādījās egles.

★ MEŽI PAGĀTNĒ *

Mežiem vienmēr ir bijusi nozīmīga vieta cilvēku labklājības veidošanā. Tie ne tikai apgādā cilvēkus ar kokmateriāliem un kurināmo, bet arī tiek izmantoti medībām, sēņu un ogu ieguvei. Meži vienmēr ir bijuši potenciāls resurss jaunu lauksaimniecības zemju ieguvē. Pēc tam, kad tika nolīsti līdumi, tika iegūtas jaunas lauksaimniecībā izmantojamās zemes un ganības. Mežu izciršana nodrošināja cilvēkus ar kurināmo un kokmateriāliem.

Agrāk koka materiāli bija viegli pieejami, to vērtība bija zema, tāpēc mežu nesaudzēja, cērtot būvkokus, lietaskokus un malku. Stāvoklis mainījās jaunajos laikos, kad koku sāka uzskatīt par vērtību. Tad arī izveidojās jauna saimniecības nozare — mežsaimniecība.

★ MEŽI MŪSDIENĀS

Līdzko zirgu vietā sāka izmantot traktoros, piemēram, harvesterus, un motorzāģi aizstāja parastos cirvjus un zāģus, izcirsto teritoriju skaits ātri pieauga, un palielinājās arī mežsaimniecībā nodarbināto cilvēku skaits. Mežus sāka izcirst arvien vairāk un vairāk. Galu galā mūsdienās meži vairs neizskatās tā, kā tie izskatījās senos laikos, un daudzām

augu un dzīvnieku sugām tajos ir grūti izdzīvot. Vienlaikus cilvēkiem ir lielāks pieprasījums liem, nekā meži spēj dot neizjaucot līdzsvaru dabā.

sugām tajos ir grūti izdzīvot. Vienlaikus cilvēkiem ir lielāks pieprasījums liem, nekā meži spēj dot neizjaucot līdzsvaru dabā.

MEŽA TERMINI

Lietaskoks — koks, no kā tiek izgatavoti dažādi darba rīki un priekšmeti.

Līdums — vieta, kur nocirsts mežs lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegūšanai.

Harvesters - mežizstrādes mašīna koku gāšanai un atzarošanai

★ KAS IR BIOĻĢISKĀ DAUDZVEIDĪBA?

Bioģiskā daudzveidība ir visu dzīvo būtnu daudzveidība uz sauszemes un ūdenī. Tā aptver daudzveidību sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām. Pašlaik uz zemes ir zināmi 1,5 miljoni dažādu sugu. Pētnieki ir pārliecināti, ka uz zemes ir pavisam no 10 līdz 100 miljoniem sugu. Tas liecina, ka lielāko daļu sugu vēl ir jāatklāj.

★ VECI UN MIRUŠI KOKI

Tas, ka mežā ir veci un miruši koki, kuri gan ir nolūzuši, gan vēl turas, ir ļoti svarīgi meža bioloģiskajai daudzveidībai. Uz kritušu, mirušu un mirstošu koku stumbriem dzīvo liels daudzums dažādu mazu dzīvnieciņu, ķērpju un piepju. Tos savukārt izmanto citi dzīvnieki, kuri arī ir atkarīgi no bojā gājušajiem kokiem. Mizgrauži un koksgrauži dzīvo uz nesen mirušiem kokiem. Citi kukaiņi savukārt pārtiek no koksnes un dzīvo zem koka mizas. Pēc vairākiem gadiem, kad koka miza

nodrūp, tad šo koku sāk pārņemt jauni kukaiņi, piemēram, krāšņvaboļu pārstāvji, no kuriem daži ir arī apdraudēti. Kad koki sāk mirt un beidzot nolūst, tos pārklāj sūna un uz tiem sāk apmesties dzīvnieki, kuri izmanto koka stumbru kā patvērumu, piemēram, zirnekļi, daudzkāji un gliemeži.

Uz mirušiem kokiem dzīvo arī parazīti, kas ir kaitēkļu ienaidnieki, piemēram, tumšais jātnieciņš (att.).

Tumšais jātnieciņš

MEŽA TERMINI

Piepe — sēne, kas parazitē uz kokiem.

Parazīts — organisms, kas barojas no cita organisma un dzīvo uz tā vai tajā.

Koksne - Koka stumbrā galvenā daļa, cietie audi koku vai krūmu zaros.

Izmantotie informācijas avoti:

1. "Latvijas valsts mežu" buklets "Izzini mežu";
2. www.lvm.lv;
3. Bērnu vides skola, skolotāja rokasgrāmata: Mežs;
4. Māriete Firstova "Mirusās koksnes daudzums z/s „Mauriņi”"
5. www.daba.gov.lv